

TELEKI MIHÁLY SZÉKÉNEK TÁMLÁJA.
1652. évből.

KÜLÖNFÉLÉK.

A m. mérnök- és építész egyesület közlönyének októberi számában X. úr a „Magyar Iparművészet” második füzetét ismertetve, kifogásolja, hogy abban helyt adtunk az újabb irányú — X. úr szerint „super modern” — törekvéseknek. Megrovó sorainak éle főleg a Spiegel-féle házak és az azokat ismertető cikkely ellen irányul, a melynek lényegesb pontjait szigorú bírálónk nyilván teljesen félreértette. Spiegel Frigyes úr, az inkriminált cikkelyszerzője, e támadásra elég kimerítően megfelel, ugyancsak a m. mérnök- és építész együleti közlönyben, annak novemberi számában, s pontról-pontra kimutatja, hogy X. úr haragja és aggodalmi jórészt alaptalanok, továbbá hogy nem ismeri eléggé az immár az egész vonalon diadalmasan előre nyomuló művészi mozgalmat. Külömben nem irhatna arról oly kicsinylőleg és nem koc-

káztatna meg olyan naiv állításokat, a melyekhez hasonlókat ma már hiába keresnénk a külföldi művészi folyóiratok hasábjain.

Az elfogultság, a melylyel X. úr a diszító művészeteknek évtizedes békóktól való felszabadulásra irányuló mozgalmat megítéli, azaz inkább elítéli, kirí annak minden sorából. Eleve le is mondunk arról, hogy őt megtérítsük. Csak tiltakozunk ama vádja ellen, hogy ellenkezésbe jutottunk lapunk címével és programjával. Ezt a vádat a leghatározottabban visszautasítjuk. Mert az, hogy egyes művészek, bár modernizáló, de e mellett egészen egyéni jellegű, a szokott sablontól eltérő kísérleteinek helyt adunk lapunkban, még nem elég ok arra, hogy X. úr meghúzza a halálharangot nemzeti ornamentikánk felett. A mikor programunkban fogadalmat tettünk, hogy igyekezni fogunk iparművészetünknek nemzeti

zamatot adni, akkor is tisztában voltunk azzal, hogy ez csakis úgy lesz elérhető, ha tervező és alkotó művészeink egyénisége szabadon fog érvényesülhetni munkájukon. A modern irány pedig az, a mely a legtöbb szabadságot enged a művésznek, anélkül hogy a „szép“ és a magasabb értelemben vett „stilus“ fogalmával ellenkezésbe jöjjön. Ezért örömmel láttuk az építő művészet terén az első ilyes szárnypróbálgatást, a melynek hibáit sem mi, de maga a tervező sem akarja letagadni. Kísérlet, — és talán X. úr is helyben hagyja, ha mondjuk: *érdekes* kísérlet, mely sok tanulsággal járt a tervezőre s mindazokra, a kik szakítva a konvencionálizmussal, eredetiségre törekszenek. Örövendénk, ha jövőben minél több ilyes kísérlettel számolhatnánk olvasóinknak. Művészeinknek pedig ne fájjon a feje X. úr rémitgetéseitől. Hívek maradhatnak a nemzeti génuszhoz akkor is, ha a jelenkor szellemének hódolnak. Sőt a serdülő magyar iparművészet jövőjének érdeke egyenesen megkívánja, hogy a *kettő* követelményeinek egyaránt eleget tegyünk. Oda törekszik a „Magyar Iparművészet.“

Teleky Mihály széke. Érdekes régi magyar munkát mutatunk be olvasóinkak, a melyet jeles régészünk, dr. Pósta Béla „fedezett“ fel Vanyarcon a Dessewffy-család birtokán. Karos szék, rendkívül díszes faragású támlával. Lábai és ülőpadja nyilván újabb keletűek, de támlája 1659-ből való, a mit a hátára vésett évszám bizonyít; az ugyanoda vésett M. T. betűk Teleki Mihály

névének kezdőbetűi, ugyancsak az ő cimere alatt. A mi a székek különös becsét ad, az, hogy diszítésének motívumjai s maga az elrendezés egészen eredeti jellegű és joggal magyarosnak mondható. Gyakorlott orna-

mentikus ugyan könnyen találhat rokonságot a román, sőt az asszír diszitményi elemekkel, de alig hiszszük, hogy e szék faragója olyakat valaha látott, vagy ha igen, hogy azoknak impressziója alatt csinálta volna cifra támláját. Noha a munka maga primitívnek mondható, elvitázhatlan magának a kompozíciónak logikus volta, s az egyes motívumok izléses stilizálása. Ritkaság számba megy rajta az is, hogy a diszitmény gazdasága mellett magas reliefben van faragva, holott azt nálunk egyebütt csak festeni szokták. Miután ez a szék az ezredéves kiállításra nem volt megszerezhető, a „Magyar Iparművészet“ ezen az uton ismerteti meg a mívelt közönséggel.

A budapesti áll. nőipariskola munka- és rajzkiállítását október hó 24-én nyitották meg. A megnyitáskor ott volt Vörös László államtitkár és Sztéryi József iparoktatási főigazgató, a kiket Péterfy Lajos min. titkár, mint a felügyelő bizottság elnöke, üdvözölt. A kiállítás öt termet töltött be. Iparművészeti szempontból érdekes volt a kiállításnak az a csoportja, a melyben a műhímzések voltak. Örömdetes, hogy itt a magyaros mustrákat előszeretettel alkalmazták, a melyekben most már, hála a kereskedelemügyi minister gondoskodásának, nincsen hiány. A kiválóbb munkák ismét láthatók lesznek a m. iparművészeti társulat karácsonyi kiállításán, a melynek ismertetése alkalmával azokról is meg fogunk emlékezni.

Uj ipartelep. Fischer Emil az angyalföldi Hungária-uton porcellángyárat rendezett be, a mely — noha alig néhány hónapja, hogy fennáll — máris igen szép tárgyakat produkál. A porcellán anyaga homogén s áttetsző, diszitményei részben magyarosak (a M. Iparművészet-ben közölt motívumok nyomán készültek), részben pedig vieux-Saxe modorú, filigrán csecsebecsék. A gyár a magyaros formákra fogja a fősúlyt fektetni.

Historiai bútorkiállítás Londonban. E kiállítás, mely a nyár folyamán a Bethnal-Green-muzeumban nyílt meg, a XVII. és XVIII. század iparát ölelte fel és ritka kedvező alkalmat nyújtott nehezen hozzáférhető intérieurök – többnyire előkelő családok birtokának – tanulmányozására. Maga a királynő a szakértők egész bizottságát küldte ki, hogy különböző palotáiból kiszemelje azokat a darabokat, melyek műtörténeti szempontból különösen becsesek. A hatóságok is sok érdekes tárgygal gazdagították a kiállítást. A tengerészeti miniszterium Anna királynő ajándékát, egy évenként egyszer felhúzó angol-hollandi stílusú falórát küldött; a kelet-indiai kormány a Kelet-indiai Társaság elnökének történelmileg becses székét. A gazdag anyag elrendezése igen sikerült, egyes korszakoknak műtörténelmileg nagyon tanulságos képét nyeri még a laikus is. Wollaston Frank értékes porcellángyűjteménye lehetőleg megfelelő kor butoraival hozott összefüggésbe. – A legrégibb kiállított műkincs egy tölgyfából való falburkolat 1600-ból, egy exeteri nemesi kúria tulajdona. A burkolat Erzsébet-stílt tüntet fel, 12 pilaszteren nyugszik, gazdag ornamentikájú. Minden pilaszternek, minden oszlopfőnek, minden szegélynek más-más a tervezete; jellemzetes tulajdonsága a kor művészi meggyőződésének, mely az ismétlődést nem kedvelte. E burkolatnak korából való még egy faragott tölgyfaszék; ülővánkosa barnás, préselt és festett bőrből. Két ülő oroslán alkotja a szék karjait; az első lábak fenn oroslánfők, alul golyót markoló griffkörmökbe végződnek. A magas és széles hátrész gyönyörűen faragott tölgyet ábrázol, melynek ágai közt pihen a család címere dús ornamentikától övezve. A pohárszékek közül, melyeket már a XVI. században is a legnagyobb pompával állítottak ki, kiválik egy diófából készült, ugyancsak Erzsébet-kori buffet. Különösen jellemző vonása, hogy felső része, mely két oszloppáron nyugszik, épen annyira szőkik ki mint az alsó. Ezen utóbbi rész aránylag egyszerűbb; nagy kettős ajtajának mind-egyik szárnyán egy lovagot látunk bas-relief

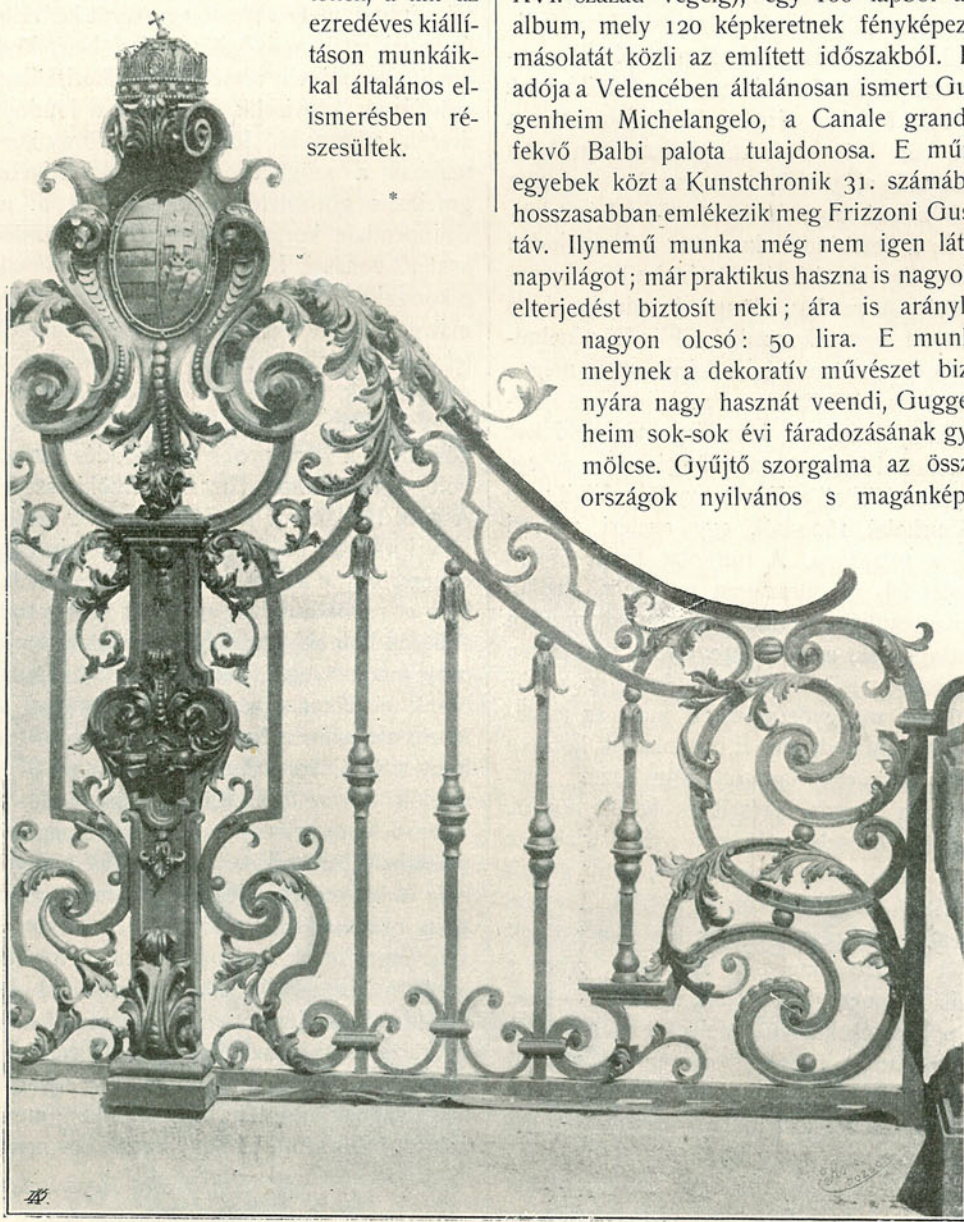
Magyar Iparművészet.

faragásban. A felső részt tartó oszlopok fölött diadalkapuszerű boltozat ékeskedik, szárnyas angyalfők dekorációjával. A kiállítás legszebb látnivalói közé két XVI. századbeli függönyös ágy tartozott, Oueen-Anne-stilben, dús faragással. Rövidségük azonban minden látogatónak feltűnt. A dús faragás ez irányzatával párhuzamosan haladó ellentétes irányt, mely a símát, egyszerűt kedvelte és ennek egyhangúságát művészi betétekkel enyhítette, szintén remek és karakterisztikus példányok képviselik, melyeket a londoni ácsceh állított ki. Idővel, a György-korszakban a szögletes motívumok helyébe graciózus görbületek lépnek és az ú. n. Chippendale korszaknak a gótikára emlékeztető vonásai. Különösen asztalok vannak e korszakból kiállítva; betétjeik zeneemblemákat, guirlandokat és csokrokat tüntetnek fel; az asztalok rendszeren sodrott oszlopon nyugosznak, az oszlopnál tipikus a golyót fogó griff láb. A Chippendale-stil termékei közt még a legnagyobb érdeklődés tárgya volt egy vallásos társaság elnöki széke. A szék támláján a 10. és 84. zsoltár hangjegyei vannak bevésve, valamint a társaság címere. Bár e stílus játszi formái tekintetében a rokokóval versenyezhet, a korszak vallásos komolysága mégis letörülhetetlenül rányomta bélyegét. Valami komor hangulat ömlik el alkotásain, mely komorságot a fekete alapszín még fokozza. Természetes, hogy a többi korszaknak is látjuk szép képviselőit: így az új-klasszikus vagy rendszeren Adam-félének nevezett korszakból a St. James-palotabeli trónszéket. A szék dús aranyozású és különösen hátsó részén mutat ritka tiszta ornamentikát; első lábai és kartámlái szárnyas szfinxek. Egy másik trónszék ugyan-ebből a korszakból még jellemzetesebben tünteti fel e sajátos stílt. Színezése fekete és arany, lábai oroslánfejekben végződnek; kartámlái, melyek a szék hátával egyenlő magasságúak, szintén oroslánfőkbe mennek át; bíborszínű bársony a szék bevonata.

(*Zeitschrift des Bayerischen Kunstgewerbe V.*)

*

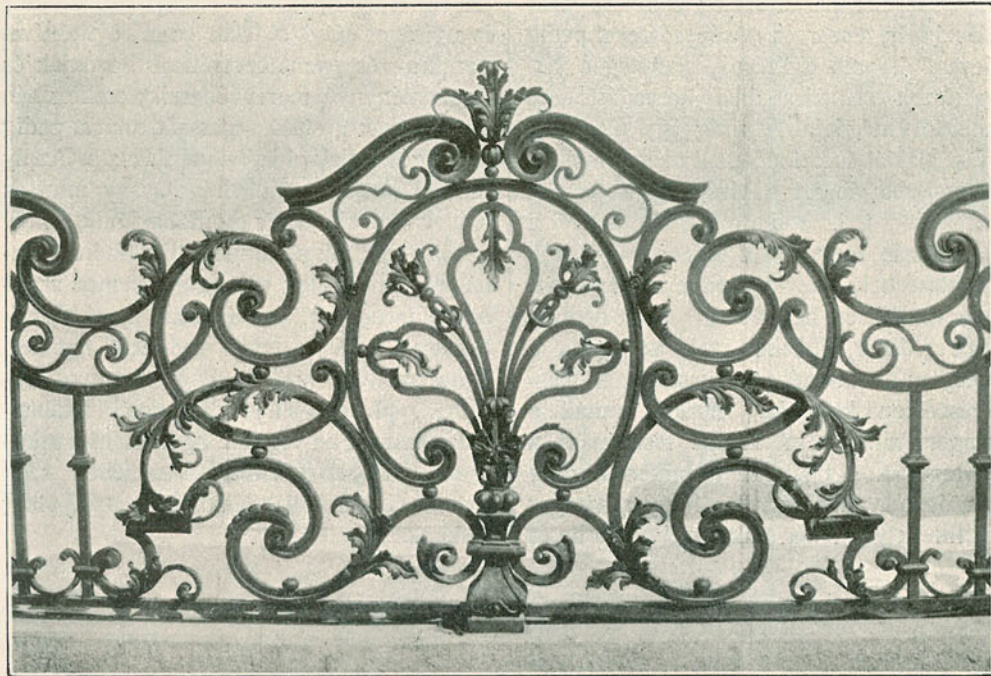
A pozsonyi Mária Terézia emlék vasrácszatának egyes részleteit az itt közlött két ábrában mutatjuk be olvasóinknak. Bécsi barokk stílusban készült a rács s így jól alkalmazkodik az emlékmű architektúrájához. A rácszatot Marton Lajos és fia jó hírnevű pozsonyi vasművesek készítették, a kik az ezredéves kiállításon munkáikkal általános elismerésben részesültek.

A POZSONYI MÁRIA TERÉZIA EMLÉK RÁCSZATÁNAK RÉSZLETE.
Készítette Marton Lajos és fia.

Olasz képkeretek. A festőművészetre és az iparművészetre egyaránt fontos munka jelent meg ez évben az ismert milánói Hoepli-cég kiadásában. A munka, melynek címe *Le Cornici italiane — dalla metà del XV. secolo allo scorcio del XVI.* (Olasz keretek a XV. század közepétől a XVI. század végeig), egy 100 lapból álló album, mely 120 képkeretnek fényképezett másolatát közli az említett időszakból. Kiadója a Velencében általánosan ismert Guggenheim Michelangelo, a Canale Granden fekvő Balbi palota tulajdonosa. E műről egyebek közt a *Kunstchronik* 31. számában hosszabban emlékezik meg Frizzoni Gusztáv. Ilyenmű munka még nem igen látott napvilágot; már praktikus haszna is nagyobb elterjedést biztosít neki; ára is aránylag nagyon olcsó: 50 lira. E munka, melynek a dekoratív művészet bizonyára nagy hasznát veendi, Guggenheim sok-sok évi fáradozásának gyümölcse. Gyűjtő szorgalma az összes országok nyilvános s magánképtá-

raira és templomaira kiterjedt. A felvett | heim gyűjteménye kitűnő szolgálatokat tehet
 fotografiák után a fénynyomatokat a ve- | arra nézve, hogy a bemutatott minták után
 lencei Jakobi-cég készítette. A kísérő szö- | jó utánezatok készüljenek. Az album után

A POZSONYI MÁRIA TERÉZIA EMLÉK RÁCSOZATÁNAK RÉSZLETE.

Készítette Marton L. és fia Pozsonyban.

vegben Guggenheim különösen azt fejtegeti, mily veszteség a művészetre, ha a képpel kerete nincs harmóniában és hogy e tekintetben I. Napoleon kíméletlensége hatott legkárosabban. A műkincsek rablása alkalmával az eredeti keretekkel vajmi keveset törődtek, eltöredeztek, elpusztultak és a kor ízlése aztán ugyancsak hozzájuk nem illőket rakott a festmények köré. Így mai napság jóformán csak kivétel, ha a régi festők tiszteletre méltó műveivel harmonikus összhangban megtaláljuk az eredeti keretet is. E kevés kivétel azonban felhívhatná a festő és a gyűjtő figyelmét ez összhangzás fontosságára. Vannak is már képtárak, melyek a régi festmények gyűjtése mellett régi szép kereteket is szereznek be. Mint-hogy azonban a jó állapotban fennmaradt darabok száma nagyon csekély, Guggen-

annál könnyebben igazodhatik az ügyes műiparos, mert nemcsak kronológiai sorrendben találja meg benne a mintát, hanem az olasz festőművészet különböző szűkebb helyi körülményei szerint elválasztva. Így megtalálhatja a lombard-velencei, az emiliai, a toskanai stb. iskoláknál dívó kereteket. Frizzoni jelzett ismertetésében csak azt kifogásolja, hogy a mérték valamivel nagyobb lehetne, a részletek ugyanis egyik-másik fénynyomaton nem elég világosak, valamint azt, hogy a színezésre nem ad utasítást.

*

Élővirág-stukko. A virágkonzerválás e neméről a „Kunstgewerbliche Rundschau“ közöl ismertetést. Vagy tizenöt évvel ezelőtt bizonyos feltűnést keltett egy oly eljárás feltalálása, melylyel élő virágok alak-

ját és színét a hervadástól megmenteni lehetett. A virágok konzerválásának e módja lényegileg abban állott, hogy a friss virágot meleg folyékony paraffinba mártották; a virágra tapadt paraffinréteg kihűlése után átlátszó lesz, a szerves növényrészeket pedig a levegőtől való elzárásuk, illetőleg a vízalkatrészek elvonása által hervadástól és romlástól megóvjá. A virág így megtartja ugyan alakját és színét, de a még kevésbé avatott szem is ezt a virágot csak annak nézi, a mi, t. i. virágmúmiának, melyet a balsamozás megment a teljes enyészettől. E módszernek, melyet Reinherz Teréz asszony és Pfitzer heidelbergi tanár próbáltak először, inkább csak az iskola a növénytan tanításánál vette hasznát; az iparművészetben kevesebb tetszést arattak e „sempervivák“, nem tudták kiszorítani a művirágokat. — Ujabban Reinherz asszony eljárását oda módosította, hogy a virágot paraffin helyett fehér stukko-val vonja be és

így élővirág-stukkót produkál. A mit a természetben erősen mész- vagy kovataralmu vizek eredményeznek, azt itt a technika sikeresen utánozza. Az eljárás, mely már szabadalmat nyert, kissé körülményes. Először is a virágot hátsó oldalán ecset segítségével paraffin- és gyantakeverékkel bevonják és így keménynyé, merevvé teszik; csak ezután alkalmazzák a stukko-masszát, utána pedig a virágot sellak-oldatba mártják stb. Az ily módon megkövesült virágot vagy mint az élőt, koszoruba vagy csomóba kötik, avagy direkt falak, ill. plafondok díszítésére használják. Művészileg iskolázott szemre azonban a természet alkotásainak ilyen mumifikálása bajosan lehet kedvező hatással. Nincs azonban kizárva, hogy bizonyos esetekben, pl. ideiglenes dekorációk felállításánál hasznát ne vegyük. Egyébiránt a müncheni Glaspalast Luitpold-termében szép alkalmazásban voltak láthatók ilyen élő-virágstukkók.

